

Quo vadis, Keskusta?

Agraaripuolueen habitus ja uusi suunta politiikan kentällä

JUHO RAHKONEN

Kesäkuun 2012 puoluekokouksessa Rovaniemellä Suomen Keskusta päätti panna seisovan veden liikkeelle ja teki johtoonsa reippaan uudistuksen.

Jos kyselyiden ennakkosuosikkina pitkään keikkunut kunniapuheenjohtaja Paavo Väyrynen olisi valittu puheenjohtajaksi, keskustan suunta olisi ollut jokseenkin hyvin ennakoitavissa, onhan Väyrynen toiminut keskustan puheenjohtajana aikaisemmin ja hänen poliittinen uransa haake Suomessa vertaistaan.

Monissa politiikan liemissä keitetyn konkarin sijasta keskustan puoluekokous valitsi puheenjohtajaksi ensimmäisen kauden kansanedustajan, yritysjohtajana menestyneen Juha Sipilän, jonka poliittinen kokemus on vielä vähäistä. Mutta juuri se, että uusi puheenjohtaja on politiikassa tuore kasvo, antaa hyvän lähtökohdan tarkastella puolueen tulevaisuutta puhtaalta pöydältä.

Tämä artikkeli on teoreettispainotteinen yritys hahmotella keskustan uutta suuntaa. Kysyn, mitkä asiat selittävät keskustan – ja samalla muidenkin puolueiden – menestystä, ja millainen politiikka olisi mahdollisimman paljon keskustan kannattajien näköistä. Empiirisenä aineistona käytän Taloustutkimus Oy:n keräämiä puolueiden kannattajien taustatietoja, joita analysoin lähinnä Pierre Bourdieun kehittelemien käsitteiden ja teorioiden avulla.

Habituksessa näkyy koko eletty elämä

Puolueiden tehtävä on edustaa erilaisia yhteiskunnassa ilmeneviä etuja, arvoja ja väestöryhmi- en välisiä vastakohtaisuuksia. Vaikka puolueiden käsitykset demokratiasta, talousjärjestelmästä ja

hyvinvointivaltiosta ovat toisen maailmansodan jälkeen jatkuvasti lähentyneet toisiaan ja toimihenkilöistyminen sekä kaupungistuminen ovat muuttaneet Suomen poliittista kulttuuria aiempaa yksilökeskeisemmäksi, puolueet eroavat edelleen toisistaan monilla tavoilla ja niiden ydinkannattajajoukot ovat pääpiirteiltään erilaisia. (Paloheimo 2008.)

Mikä selittää jonkin puolueen ja sen edustajien menestystä politiikassa? Lähestyn tätä kysymystä esittämällä oman näkemykseni inhimillisen toiminnan ja sosiaalisen todellisuuden luonteesta.

Analyysini pohjautuu ranskalaisen sosiologin Pierre Bourdieun (1930–2002) tutkimuksiin, joilla hän osoitti, että tietyt universaalit ihmisten välisen toiminnan lainalaisuudet pätevät kaikkialla, kulttuurien eroista huolimatta. Pohjimmitaan Bourdieun tutkimassa yhteiskunnallisessa todellisuudessa on kysymys erottautumisesta, mihin viittaa hänen tunnetuimman teoksensa nimi *Distinction* (1985). Mitäpä muuta puolueiden välinen kamppailu lopulta onkaan kuin erottautumista kilpailijapuolueista?

Bourdieuun mukaan todellisuus tulee ymmärtää sekä sosiaalisesti konstruoituna että objektiivisesti strukturoituneena: ”Kokonaisvaltaisen yhteiskuntatieteen täytyy luopua sekä sellaisesta mekaanisesta strukturalismista, joka ’lomauttaa’ toimijat, että sellaisesta teleologisesta individualismista, joka pitää ihmisiä vain tyypistettyinä ’ylisosiaalistuneina kulttuurisina typeryksinä’ – –.” (Bourdieu & Wacquant 1995.)

Bourdieuun keskeisiä käsitteitä ovat *kenttä*, *habitus* ja *pääoma*. Kenttä on objektiivisten voimien mallittunut järjestelmä, joka (magneettikentän tavoin) vaikuttaa kaikkiin kentällä oleviin.

Habitus on puolestaan ”*menneisyyttä, joka tekee itsensä näkyväksi nykyisyydessä*”, ts. kehoihin talletettu historiallisten suhteiden joukko. Jokainen ihminen on oman habituksensa näköinen, mutta habitus on enemmän kuin pelkkä ulkoinen olemus: siihen sisältyy kaikki se, mitä ihminen on – mistä hän pitää ja miten hän elämäänsä haluaa elää. Pääoma taas mahdollistaa toimimisen kentällä. (Mt.)

Klassinen esimerkki habituksen merkityksestä on kulttuurintutkija Roland Barthesin (1985) havainto viime vuosisadan alkupuolen valokuvasta, joka esittää juhlapukuun sonnustautunutta maatyöläistä. Miehen leveät hartiat ja suuret lapiomaiset kädet eivät näytä lainkaan sopivan hänen asuunsa; juhlapuvun edustama porvarillinen jäykkyys on kaukana hänen oman elämäntyylinsä muokkaamasta ruumiillisesta habituksesta.

Yhtä huonosti asu ja habitus sopivat yhteen, kun korkeasti koulutettu toimistotyötä tekevä toimihenkilö laittautuu maatyöläisen haalariin: ihmisen habitus, se millaisen eletty elämä on hänestä muokannut, paistaa vaatetuksen alta kuin huutomerkki. Omaa habitustaan ei pääse pakoon, ja se yhdessä pääomien kanssa määrittää yksilön mahdollisuuksia toimia eri kentillä. Silloin kun kenttä ja habitus sopivat hyvin yhteen, voidaan henkilöstä sanoa, että hän on ”kuin kala vedessä” (Grenfell 2004).

Kaikkien puolueiden on syytä katsoa peiliin ja kysyä: onko meidän tekemämme politiikka oman puolueemme kannattajien näköistä, ts. sopiiko se heidän habitukseensa? Kun äänestäjä äänestää, hänen habituksensa äänestää hänen kauttaan. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla asuva maanviljelijä: ”*minulla ei kerta kaikkiaan ole muuta vaihtoehtoa kuin äänestää keskustaa*”. Tai keski-ikäinen oopperaa harrastava pikkukaupungin kermaan kuuluva Lions-aktiivi: ”*kokoomuksen äänestäminen on kirjoitettu habitukseeni*.”

Keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajaksi vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen valittu Kimmo Tiilikainen otti osuvasti esille habituksen merkityksen politiikassa 20.5.2011 pitämässään tiedotustilaisuudessa. Yle uutisten jutun aiheena oli se, miten tappion kärsinyt keskusta pystyisi erottumaan suurimmasta oppositiopuolueesta perussuomalaisista. Tähän Tiilikainen vastasi retorisella kysymyksellä: ”Näytetäänkö me

perussuomalaisilta?”¹ Kenties habitus on niin ilmiselvä asia, että siihen ei politiikan analysoinnissa yleensä kiinnitetä huomiota, vaikka sillä on suuri merkitys: kyllä puolueiden edustajat ja heidän äänestäjensä yleensä ovat jollain tavalla puolueensa näköisiä ja erottuvat muista puolueista habituksensa perusteella.

Koska Suomi on väestöltään varsin homogeeninen maa, meillä politiikan habitus ei liity niin vahvasti henkilön ulkoiseen olemukseen tai etniseen taustaan kuin monikulttuurisemmissä maissa (ks. Baiocchi & Corrado 2010). Puolueiden kannattajien taustatietojen perusteella eniten poliittiseen habitukseen näyttävät vaikuttavan koulutus ja perhetausta, joskin myös yksilöllisillä arvoilla on osuutensa elämänpolun ja sitä kautta habituksen muotoutumisessa.

Sosiaalinen pääoma on viime vuosikymmenien keskeisiä käsitteitä yhteiskuntatieteissä, ja siitä on myös erilaisia tulkintoja. Niin sanotun putnamilaisen tulkinnan mukaan sosiaalinen pääoma kuvaa yhteiskunnan sisäistä koheesiota ja yhteenkuuluvuutta. Robert D. Putnamin tunnettu teos *Bowling alone* (2000) käsittelee amerikkalaisten yksilöllisten elämäntapavalintojen lisääntymistä ja sen mukana tapahtuvaa sosiaalisen pääoman rapautumista.

Putnamilaisessa tulkinnassa on ongelmana, että sosiaalinen pääoma samaistetaan yhteisöllisyyteen, jolloin koko sosiaalisen pääoman käsite muuttuu oikeastaan tarpeettomaksi ja sen analyttinen selitysvoima menetetään. Jos puhutaan yhteisöllisyydestä, voitaisiin aivan hyvin käyttää sitä sanaa. Itse pidän enemmän bourdieulaisesta tulkinnasta: sosiaalinen pääoma on väline, jonka avulla yksilö voi toimia yhteiskunnallisilla kentillä. Pääomahan on taloudellisessa mielessä jotakin, jota voidaan sijoittaa ja tavoitella siten voittoa.

Kamppailua politiikan kentällä

Kenttä on samanaikaisesti konfliktin ja kilpailun tila. Kukin puolue pyrkii yhtenä politiikan kentän toimijana hallitsemaan sellaisia pääomia, jotka ovat kentällä käypää valuuttaa. Kentän rakenteen määrittelee kunakin hetkenä pelaajien välisen voimasuhteiden tila, heidän hallitsemiensa

1 <http://larenan.yle.fi/tv/1275607/> (Viitattu 19.7.2012)

pääomien määrä ja laatu. (Bourdieu 1998.) Habitus ja pääoma ovat erottamattomat: kumpaa-kin tarvitaan, jos haluaa päästä kentällä keskeiseen asemaan; toki ne voivat esiintyä eri suhteissa ja erilaatuisina. Kentät ovat myös sisäkkäisiä, vähän niin kuin venäläinen maatuskanukke: esimerkiksi valtakunnallinen politiikan kenttä pitää sisällään alueellisia ja paikallisia ”alakenttiä”.

Vasta kuolemansa jälkeen julkaistussa teoksessa Bourdieu (2005) tekee monipuolisen analyysin kolmesta keskeisestä kentästä: politiikan kentästä, akateemisesta kentästä ja journalismin kentästä. Niillä kaikilla on omat sisäiset lakinsa. Vaikka olisit kova luvu yhdellä kentällä, et välttämättä olet yhtään mitään jollain toisella kentällä.

Kun poliitikko ja journalisti puhuvat toisilleen, kyse ei ole ensisijaisesti siitä, että poliitikko ja journalisti yksittäisinä henkilöinä puhuvat toisilleen, vaan he puhuvat toisilleen journalismin ja politiikan kenttien edustajina. Lopulta kyse on siitä, että *politiikan kenttä puhuu journalismin kentälle*. (Mt.) Kummallakin kentällä vallitsevat omat, objektiiviset voimarakenteet ja suhteet, jotka ohjaavat kentällä olevia toimijoita toimimaan tietyllä tavalla. Tämän asian oivaltaminen on usein edellytyksenä menestyksellä organisaatioviestinnälle. Se myös lisää erilaisissa tehtävissä toimivien ihmisten välistä ymmärrystä: ei ihminen välttämättä ilkeyttään toimi tietyllä tavalla – syyttäkää kenttää.

Esimerkiksi journalisti grillaa haastateltavia ja hakee siten uutisvoittoja tehdäkseen vaikutuksen muihin toimittajiin ja edetäkseen urallaan, toisin sanoen päästäkseen mahdollisimman keskeiseen asemaan *journalismin kentällä*. Poliitikko taas pyrkii tekemään omasta näkemyksestään vallitsevan, universaalin yhteiskuntakuvauksen ja kasvattamaan siten kannatustaan, toisin sanoen etenemään mahdollisimman keskeiseen asemaan *politiikan kentällä*. Edelleen tutkija pyrkii julkaisemaan mahdollisimman paljon artikkeleita tieteellisissä lehdissä saadakseen sellaista pääomaa, joka on pätevä nimenomaan *akateemisella kentällä*. Jokainen toimija pyrkii mahdollisimman keskeiseen asemaan omalla kentällään ja hakee siksi sellaisia pääomia, jotka ovat päteviä juuri kyseisen kentän puitteissa. Tätä ajatusta heijastelee sanonta ”suutari pysyköön lestissään”.

Kuvaava esimerkki yhteiskunnallisten kenttien eksklusiivisesta luonteesta oli se, kun toimittajat kerran haukkuivat Jorma Ollilan hänen toimies- saan juontajana eräessä Elinkeinoelämän valtuus-

kunnan Evan seminaarissa: keskeinen asema jollakin kentällä (esim. talouden kentällä) ei yleensä johda arvostukseen toisella kentällä (tässä tapauksessa journalismin kentällä).

Poliittiset toimijat suorastaan toivovat, että kilpailijat ovat heidän kanssaan eri mieltä – kunhan he ovat eri mieltä oikeista asioista. Tämän vuoksi poliitikot antavat toimittajien kysymyksiin usein niin ympärilyöreitä vastauksia: he varovat lähtemästä keskusteluun toisten (tässä tapauksessa journalismin kentän) määrittelemien sääntöjen ja ehtojen puitteissa. Yhteiskunnassa käydään jatkuvasti kamppailua siitä, kenen ongelmat ovat tärkeimpiä.

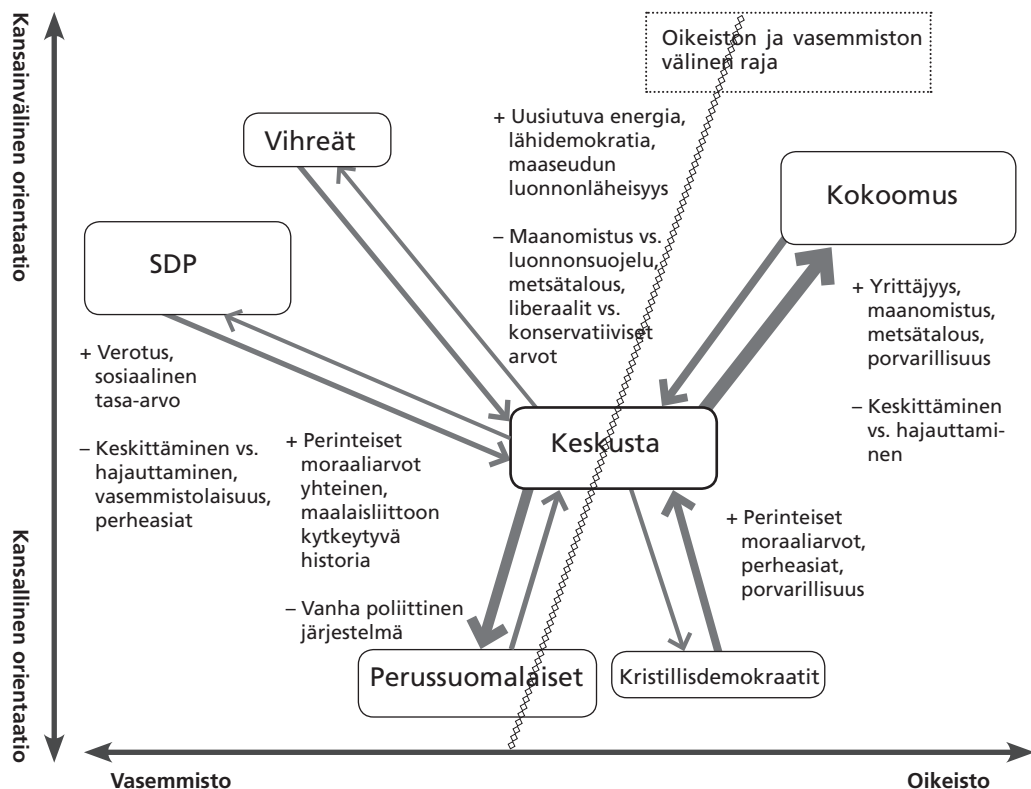
Kun mietitään keskustan suuntaa puheenjohtajavaihdoksen jälkeen, on Bourdieun teoriaa noudatellen esitettävä ainakin kolme kysymystä: 1) Millainen on Suomen poliittisen kentän rakenne? 2) Millainen habitus auttaa keskustalaisia toimimaan politiikan kentällä ”kuin kala vedessä”? 3) Millaisia sosiaalisia pääomia keskustalla pitäisi olla, jotta se voisi päästä Suomen poliittisella kentällä mahdollisimman keskeiseen asemaan?

Bourdieu arvosti sellaista tutkimusotetta, jossa teoreettinen pohdinta yhdistyy empiiriseen aineistoon. Tällaisessa hengessä teenkin seuraavaksi oman vaatimattoman yritykseni hahmottaa suomalaista poliittista kenttää ja erityisesti keskustan asemaa siinä.

Kuviossa 1 tiivistetään keskustan ja sen tärkeimpien kilpailijapuolueiden väliset kannattajaliikkeet sekä kannattajia yhdistävät ja jakavat tekijät.

Puolueet on sijoitettu kenttään kahdelle ulottuvuudelle: vasemmisto–oikeisto ja kansainvälinen–kansallinen orientaatio. Mitä oikeammalla puolue sijaitsee, sitä oikeistolaisempaa sen politiikka ja kannattajien mielipiteet ovat. Ja kääntäen: mitä enemmän vasemmalla puolue sijaitsee, sen vasemmistolaisempaa puolueen politiikka ja kannattajien mielipiteet ovat. Katkoviiva osoittaa arvioidun oikeiston ja vasemmiston välisen rajan: suomalaisten mielipiteet ja puolueiden enemmistö ovat eri tutkimusten mukaan kallellaan jonkin verran keskustasta vasemmalle, mitä tulee esimerkiksi verotukseen, tulonsiirtoihin ja markkinoiden vapauteen (esim. Paloheimo 2008; Grönlund & Vestinen 2012).

Mitä ylempänä pystyakselilla puolue sijaitsee, sitä kansainvälisemmin sen kannattajat sekä puolueen ajama politiikka ovat orientoituneet. Ala-

Lähteet: Taloustutkimuksen Suomi Tänään -kirjekyselytutkimus, marras-joulukuu 2011 (n=3 531). Taloustutkimuksen Yle-uutisille tekemä Telebus-puhelinhaastattelututkimus, kesäkuu 2012 (n=3 403). Muutosvaalit 2011 -tutkimusraportti (Borg 2012).

Kuvio 1. Keskustan ja tärkeimpien kilpailijapuolueiden suhteet politiikan kentällä

reunaa kohti mentäessä painotukset muuttuvat kansalliseen suuntaan.

Nuolet kuvaavat puolestaan sitä, kuinka suuri osa kunkin puolueen kannattajista on kallellaan toiseen puolueeseen. Tätä on mitattu kysymällä, mitä puoluetta henkilö kannattaa ensisijaisesti ja mitä puoluetta hän kannattaa toissijaisesti. Esimerkiksi keskustasta kokoomukseen johtava nuoli on hyvin paksu: se tarkoittaa, että huomattava osa keskustan kannattajista pitää kokoomusta toiseksi parhaana puolueena. Kokoomuksesta keskustaan johtava nuoli on selvästi laihempi, mikä osoittaa, ettei rakkaus ole aivan molemminpuolista. Myös perussuomalaisten kohdalla tilanne on se, että useampi keskustalainen tuntee vetoa perussuomalaisiin kuin päinvastoin. Sen sijaan kristillisdemokraattien kannattajista huomattavan moni valitsee keskustan kakkosvaihtoehtokseen.

Nuolten vieressä on lueteltu puolueiden kannattajia yhdistäviä ja erottavia tekijöitä. Yhdistävät tekijät on merkitty plussalla ja erottavat miinuksella.

Kuvioon 1 on valittu kyseiset kaksi ulottuvuutta siksi, että katson niiden olevan tällä hetkellä suomalaista äänestäjäkuntaa eniten jakavia. Meneillään olevan eurokriisin aikana etenkin kansallinen ja kansainvälinen orientaatio jakavat ihmisiä. Vasemmisto–oikeisto on edelleen perustavanlaatuisen poliittinen jakolinja (Grönlund & Vestinen 2012), joka ei ole häipynyt suomalaisetakaan politiikan näyttämöltä, vaikka sen merkitys on epäilemättä pienentynyt Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen.

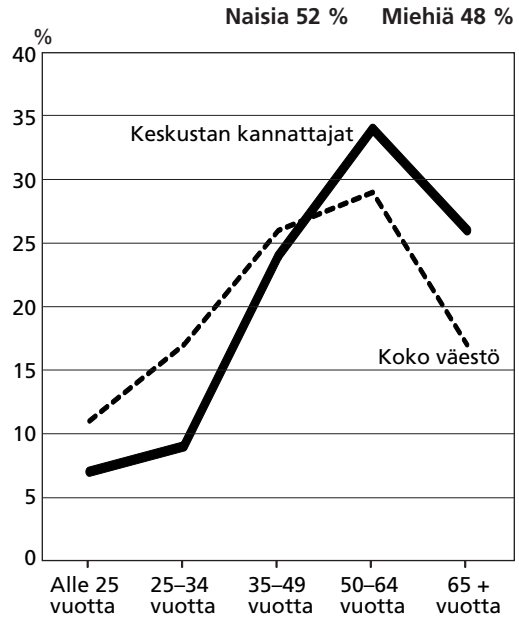
Millainen on keskustan äänestäjä?

Yksi tapa hahmottaa keskustan suuntaa on katsoa, minkälaisista ihmisistä sen kannattajakunta koostuu. Taloustutkimuksen Telebus-puhelinhaastattelukierroksen aineisto antaa tähän hyvät eväät, koska siinä on kysytty vastaajista keskeisiä taustatietoja tulosten tilastollista käsittelyä varten. Seuraavat kuviot (2–5) perustuvat kesäkuussa 2012 tehtyyn puoluekannatusarvioon, johon kertyi neljän viikon aikana 3403 vastausta. Vastaajista 2083 eli 61,2 prosenttia ilmoitti puoluekannantansa.

Kuviosta 2 havaitaan, että keskustan kannattajakunnassa on hieman enemmän naisia kuin miehiä; käytännössä suhde on sama kuin koko aikuisväestössä. Kannattajat ovat jonkin verran vanhempia kuin väestö keskimäärin: keskustan ja koko väestön käyrät kohtaavat vasta hieman ennen 50:tä ikävuotta.

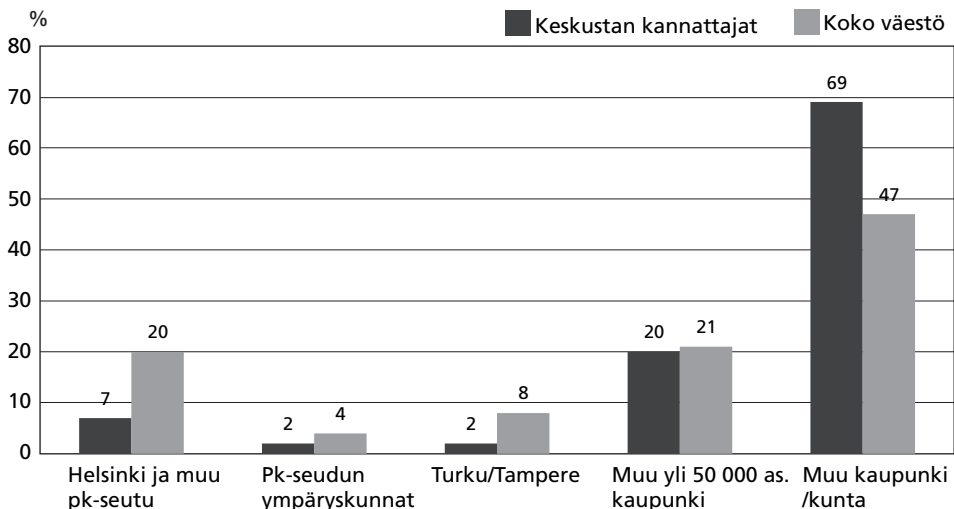
Julkinen keskustelu pyörii usein Helsingin ja muutaman muun suurimman kaupungin asioiden ympärillä. Tällöin helposti unohtuu se, että noin puolet suomalaisista asuu muualla: maaseudun haja-asutusalueella, pikkukunnissa ja alle 50 000 asukkaan kaupungeissa. Keskustan kannattajilla tämä osuus on vielä suurempi, lähes 70 prosenttia. Kun kaikista suomalaisista noin viidennes asuu pääkaupunkiseudulla, keskustan kannattajista siellä asuu vain seitsemän prosenttia.

Suomi on maailman harvaanasutuimpia maita. Meiltä kuitenkin puuttuvat vuoristojen ja autiomaiden kaltaiset asumiskelvottomat alueet, jo-

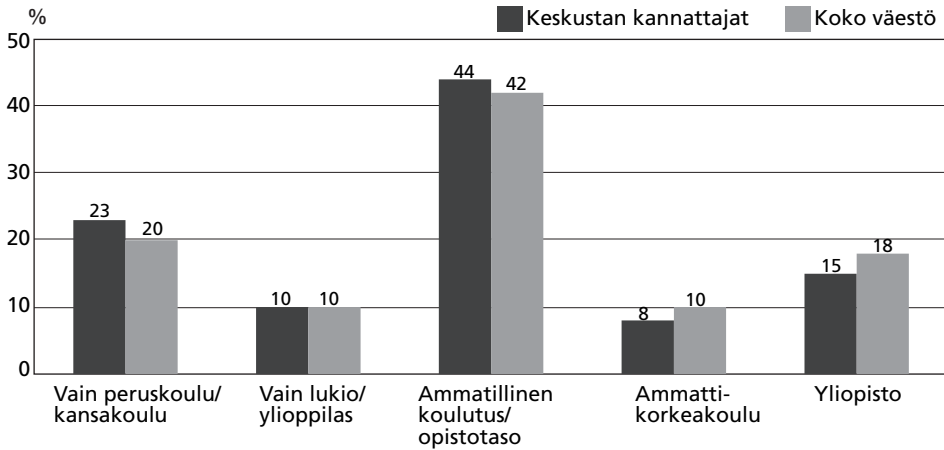

Kuvio 2. Keskustan kannattajien ikä- ja sukupuolijakauma

ten maamme asutus ei ole myöskään kovin keskittynyttä esimerkiksi Japanin tai Australian tapaan – siellähän ylivoimainen enemmistö asuu rannikoiden suurkaupungeissa. Harva mutta tasainen asutus saattaa olla yksi niistä tekijöistä, joiden vuoksi Suomen keskusta ei ole vajonnut pieneksi marginaalipuolueeksi, mikä on ollut agaaripuolueiden kohtalona monessa muussa Euroopan maassa.

Kuvio 3. Keskustan kannattajien maantieteellinen jakautuminen

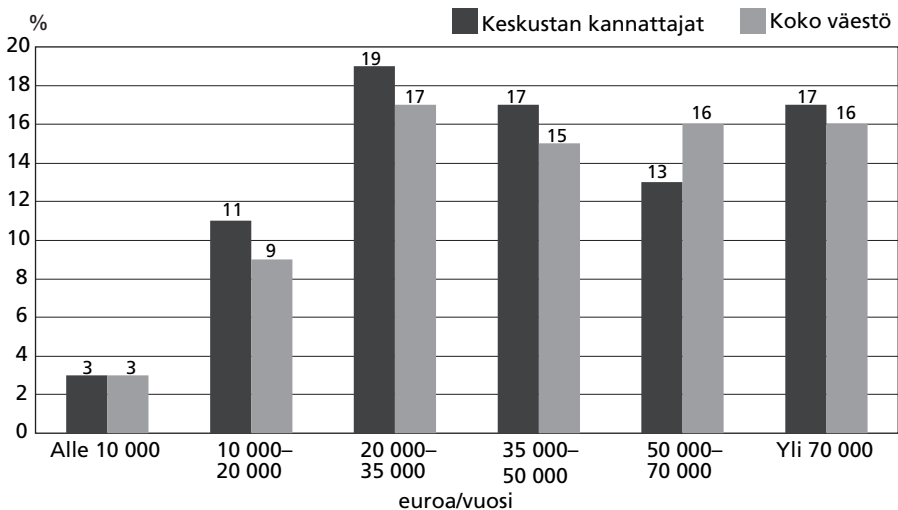
Kuvio 4. Keskustan kannattajien koulutustaso

Keskustan kannattajien koulutustaso on lähellä väestön keskimääräistä koulutustasoa. Yliopistokoulutettujen keskimääräistä pienempi osuus selittyy paljolti asuinpaikalla ja sillä, että keskustan kannattajakunta painottuu keskimääräistä iäkkäämpään väestöön; vanhemmilla ihmisillä on yleensä vähemmän koulutusta kuin nuorilla.

Keskustan kannattajien tulotaso painottuu hieman enemmän alempiin tuloluokkiin kuin väestön keskiarvo. Tätä – kuten koulutustasokin – selittää suurelta osin asuinpaikka: syrjäseudulla asuvilla on pienemmät tulot kuin suurissa kaupungeissa työskentelevillä. Asumiskulut ovat kuitenkin pienillä paikkakunnilla pienemmät, mikä tasaa alueiden välisiä ostovoimaeroja.

Kotitalouden bruttotulo on siinä mielessä hyvä mittari, että se kertoo henkilön todellisesta ostovoimasta rehellisemmin kuin yksittäisen henkilön bruttotulot; toki jos kyseessä on yhden henkilön talous, nämä muuttujat ovat yksi ja sama. Yhden bruttotuloilla mitattuna hyvätuloisenkin henkilön todellinen elintaso voi jäädä alhaiseksi, jos hänellä on lapsia huollettavana ja puoliso on työtön tai muuten pienituloinen. Vastaavasti kahdella keskituloisella henkilöllä voi olla yhteenlaskettuna ihan mukava ostovoima, kun talouden kiinteät kulut jaetaan kahtia ja tuloverotuskin on heille suosiollinen.

Demografisesta läpivalaisuudesta jää lopulta käteen se – ei kovin yllättävä – seikka, että keskus-

Kuvio 5. Keskustan kannattajien tulotaso (vastaajan kotitalouden bruttotulot vuodessa)

tan kannattajat ovat keskeisiltä piirteiltään varsin samanlaisia kuin väestö keskimäärin. He ovat jonkin verran iäkkäämpiä ja ovat selvästi enemmän haja-asutusalueiden ja maaseudun asukkaita, mutta sukupuolen, koulutustason ja tulojen suhteen ei löydy sen suurempia eroja kuin mitkä ovat odotettavissa asuinpaikka- ja ikämuuttujan perusteella. Monilla muilla puolueilla kannattajakunnan vastaavat demografiset muuttujat poikkeavat paljon enemmän väestön keskiarvosta, joten siinä mielessä keskustalla on harvinaisen hyvät edellytykset laajan kannattajapohjan yleispuolueeksi. Tämäkin selittää sitä, miksi keskustaa ei ole tuomiopäivän ennustuksista huolimatta mikään auringonlaskun puolue ja menneen maalaiselämän kaikuja väsyneesti hönkivä liike.

Keskustalaisia houkuttaa eniten kokoomus

Kun mietitään keskustan suuntaa puheenjohtajavaihdoksen jälkeen, mahdollisia suuntia näyttää olevan monta, sillä puoluekentän keskellä olevat keskustan kannattajat tuntevat vetoa kaikkiin kilpailijapuolueisiin, joskin toisiin enemmän kuin toisiin. Vahvin veto on kokoomukseen ja toiseksi vahvin perussuomalaisiin (ks. kuvio 1). Tämä ei välttämättä tarkoita, että keskustan kannattaisi lähteä näiden puolueiden viitoittamille teille, vaan ehkä juuri päinvastoin: mitä lähempänä jokin kilpaileva puolue on aatteellisesti ja kannattajien mielestä, sitä ponnekkammin näistä kilpailijoista pitää erottautua, jotta äänestäjät eivät karkaisi. Toisaalta kuviota voidaan tulkita myös niin, että keskustan kannattaa pitää riittävässä määrin esillä kokoomuksen ja perussuomalaisten tärkeinä pitämiä asioita tilkitäkseen mahdolliset äänestäjävuodot kyseisten puolueiden suuntaan.

Pelkästään yhden puolueen ominaisuuksilla ei voi selittää sen nousua tai laskua, vaan pitää tarkastella poliittista kenttää ja sen suhteita kokonaisuutena. Esimerkiksi keskustan suuntaa täytyy analysoida suhteessa yhteiskunnalliseen kokonaistilanteeseen sekä väestörakenteen ja ihmisten arvomaailman muutokseen. Tässä asiassa kokoomus on onnistunut erityisen hyvin: muun muassa arvotutkimuksia hyödyntämällä kokoomus on onnistunut ”haistamaan” hyvissä ajoin tiettyjen väestöryhmien siirtymän kohti yksilöllisiä mutta samalla postmaterialistisia arvoja koros-

tavaan suuntaan (nykyisen kokoomuksen aatteellisesta pohjasta ks. tarkemmin Himanen 2010; kulttuurintutkimuksellisesta aikalaisdiagnoosista ks. esim. Jokinen 2007).

On selvää, ettei keskustan kannata lähteä kalastelemaan näille samoille vesille, koska se ei ole keskustan habituksen mukaista: keskustan pitää pystyä tavoittamaan ennen muuta pienillä paikkakunnilla ja maaseudun haja-asutusalueilla elävät suomalaiset, joista suuri osa ei koe luontevaksi samaistua moderniin, globalisaation aalloilla luontevasti seilaavaan ja kansainvälisesti verkottuvaan ”luovaan luokkaan” (ks. Florida 2005).

Puheenjohtajan habitus heijastaa puolueen olemusta

Vaikka Bourdieu analysoi kenttien toimintaa, hänen empiirisen aineistonsa perusyksikköinä ovat aina yksilöt. Heidän habituksiansa ja hallitsemisensä pääomien kokonaisuus määrittää sitä, miten he ylipäänsä voivat toimia kentän määrittelemien reunaehtojen puitteissa.

Jarmo Virmavirta² on kuvannut elävästi poliitikkojen habitusten merkitystä tulkiten Jari Terwon *Koljatti*-satiiria: ”Ennen vanhaan Suomen kansa äänesti sellaisia ehdokkaita kuin se itse on. Möhömahaisia, pottunokkaisia, ohuttukkaisia, maalaisia, itsetunnottomia, kauluspaidassa viihtymättömiä, miesten keihäsfinaalia odottavia. Tältä kansanosalta persut saavat ehdokkaansa ja äänensä. – – Mutta toinen puoli kansaa äänestää ihannekuvaansa. Näiltä ihmisiltä saavat äänensä kokoomuksen komeetat. Heitä ei hävetä lähettää Stubb maailmalle.” Keskusta putoaa tähän väliin.

Virmavirran mukaan ilman karismaa poliitiko ei pysty saamaan asioita haltuunsa, ja liian virkamiesmäiseen numeroilla hallinnointiin on keskustan kannatus huvennut: ”Muuta linjaa ei ole kuin kannatusprosentit.” Mutta karismankin pitää olla tyypiltään sellaista, että se sopii suomalaiseen habitukseen. Vaikka perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini (s. 1962) ja keskustan Sipilä (s. 1961) ovat saman sukupolven miehiä, heidän habituksensa eroavat toisistaan varsin paljon. Korostaessaan sitä, että hän on asunut Espoossa samassa kerrostalossa melkein koko ikän-

² Jarmo Virmavirta: *Satiirin Lahnanen selittää tapaus Vanhasen, Kanava 1/2011.*

sä, Soini lähettää ulospäin viestiä tavallisuudesta; myös Soinin auto Volvo V50 sopii tähän ”yksi meistä” -imagoon.

IT-bisneksillä rikastuneen Sipilän on vaikeampi näyttää olevansa samalla tasolla tavallisen äänestäjän kanssa, mutta hänellä on silti valttiina tietty maanläheisyys ja keskustan kannattajille tärkeä alueellinen ulottuvuus – se, että hän on Pohjois-Suomen poikia. Hiljattain uutiset kertoivat Sipilän hankkineen itselleen sähköauto Opel Amperan. Tällainen autovalinta viestii edistyksellisyydestä ja keskustan myönteisyydestä uusiutuvaa energiantuotantoa kohtaan. Vaikka useimmille meistä yli 40 000 euroa maksava Opel Amperakin on tavoittamattomissa, Sipilä osoitti imagollista pelisilmää: olisihan hänen varoillaan voinut ostaa vaikka V8-moottorisen Aston Martinin!

Suomalaisvalmisteinen luksushybridi Fisker Karma olisi edistyksellisyydeltään ja työllisyysnäkökulmiltaan modernille keskustalaiselle sopiva valinta, mutta kenties sadan tuhannen euron autolla kruisailu olisi liikaa maassa, jossa Trafín tilastojen mukaan jopa ylimpään tulodesiiliin kuuluvien kansalaisten suosikkiauto on Skoda Octavia. Tämä kertoo paljon siitä habituksesta, jota suomalaisten äänestäjien enemmistö odottaa puoluejohtajienkin edustavan.

Taulukko 1 antaa hieman viitteitä siitä, minikälaisten äänestäjien mieleen keskustan puheenjohtajaksi valittu Sipilä on verrattuna hänen kilpakumppaneihinsa.

Taulukko osoittaa, että jos keskustan puheenjohtajan olisivat valinneet keskustan äänestäjät, Paavo Värynen olisi ollut hyvin vahvoilla, ainakin tutkimuksen tekoaikana, joka oli reilu kuukausi ennen Rovaniemen puoluekokousta. Myös Tuomo Puumala (ja vielä tutkimuksen tekoaikana mukana ollut Mauri Pekkarinen) saivat kansalta selvästi enemmän kannatusta kuin valituksi tullut Juha Sipilä. Voidaan siis sanoa, että ainakin suuren yleisön näkökulmasta katsottuna keskustalle tuli uusi puheenjohtaja puun takaa. Tämä antaa mielenkiintoiset lähtökohdat sen arviointiin, mikä keskustan suunta tulee olemaan tästä eteenpäin.

Alueellisissa mielessä Sipilä sopii hyvin keskustan puheenjohtajaksi, koska hänen kannatuksensa oli suurimmillaan Itä- ja Pohjois-Suomessa, puolueen vahvimilla tukialueilla. Mauri Pekkarisen edustama linja olisi ollut selvästi eniten etelän keskustalaisten mieleen. Hänen pois jäämisensä ja suosituimpien ehdokkaiden kannatuksen painottuminen Pohjois- ja Itä-Suomeen kertoo keskustalaisten halusta palata jälleen maantieteellisesti laajan mutta harvaan asutun ”muun

Taulukko 1. Puheenjohtajaehdokkaiden kannatus keskustan kannattajien keskuudessa (%)

	Kaikki keskustaa äänestävät (n=240)	Naiset (n=114)	Miehet (n=126)	Alle 50-vuotiaat (n=120)	50 vuotta täyttäneet (n=120)	Pohjois-/Itä-Suomi (n=99)	Etelä-/Länsi-Suomi (n=141)
Juha Sipilä	10	11	9	10	10	13	8
Paavo Värynen	33	26	39	33	33	41	28
Tuomo Puumala	20	20	19	15	25	22	17
Mauri Pekkarinen	18	16	20	21	15	12	24
Timo Kaunisto	2	2	2	2	2	0	4
Joku muu	6	7	5	4	8	3	8
Ei osaa sanoa	14	20	8	18	10	9	17

Lähde: Taloustutkimus/Yle uutiset, valtakunnallinen Telebus-puhelinhaastattelukierros, huhtikuu 2012. Luvut on pyöristetty lähimpään prosenttiin. Kysymyksen sanamuoto kuului näin: ”Kuka seuraavista olisi mielestänne paras Suomen Keskustan seuraavaksi puheenjohtajaksi?” Taulukossa mukana ovat vain keskustan kannattajiksi ilmoittautuneet, joita oli 1921 hengen kokonaisaineistossa 240. Tutkimus tehtiin huhtikuussa, jolloin ei ollut vielä varmaa, tuleeko Mauri Pekkarinen mukaan. Sittemmin hän jättäytyi kilvasta, ja puheenjohtajaisaan tuli lopulta neljä ehdokasta: Sipilä, Puumala, Värynen ja Kaunisto.

Suomen” etujen ajajaksi kahden eteläsuomalaisen puheenjohtajan ja pääministerin jälkeen.

Huomionarvoista taulukon 1 tuloksissa on myös se, että Etelä- ja Länsi-Suomen keskustalaisille oli selvästi vaikeampaa nimetä suosikkiehdokas kuin Pohjois- ja Itä-Suomessa asuville keskustan kannattajille. Jos katsotaan erikseen Helsingin ja Uudenmaan keskustalaisia (joita tosin oli kyselyn aineistossa vain 27), ei osaa sanoa -vastausten osuus on jopa 24 prosenttia. Siis pääkaupungin ja eteläisimmän maakunnan keskustalaisista miltei joka neljäs ei osannut nimetä ketään suosikkia seuraavaksi puheenjohtajaksi, kun Pohjois- ja Itä-Suomessa vastaava osuus oli alle kymmenesosa. Tämä kertoo paljon paitsi keskustasta puolueena myös sen tilanteesta nykyisessä poliittisessa kentässä: alueellinen näkökulma korostuu entisestään, ja onhan se juuri sellainen tekijä, joka Bourdieun distinktio-teorian mukaan mahdollistaa parhaiten erottautumisen muista Suomen puolueista. Mutta olisiko keskustalla muitakin vaihtoehtoja?

Polku 1: Vanhaporvarillinen keskusta

Äänestäjien puoluevalintoja kuvaavat mielipidetutkimukset osoittavat, että keskustan kannattajat kokevat kokoomuksen itselleen ideologisesti läheisimmäksi puolueeksi. Tämä kuitenkin perustuu enemmän vanhaan tottumukseen ja porvarilliseen velvoitteeseen kuin todelliseen käsitykseen nykyisen kokoomuksen linjasta.

Kristillisdemokraateissa on paljon väkeä, joka kokee keskustan toiseksi lähimmäksi puolueeksi. Kristillisistä keskustalla onkin lähinnä vain voitettavaa: kovin paljon sinne ei voida äänestäjiä menettää, mutta puolueen pienuuden vuoksi ei sieltä toisaalta mitään kansainvaellustakaan ole odotettavissa.

Polku 2: Vihreä keskusta

Keskustan tunnusväri on vihreä, ja puolue kannattaa luonnonläheistä maalaiselämää sekä kotimaisen uusiutuvan energian käytön lisäämistä. Eikö vihreiden ja keskustan kannattaisi lyödä hynttyyt yhteen?

Vaikka nykyisin lähes kaikki puolueet, ehkä

perussuomalaisia lukuun ottamatta³, nostavat kampanjoissaan esiin luonto- ja ympäristöarvoja, keskusta oli liikkeellä varhaisessa vaiheessa. Jo vuoden 1983 vaalien edellä, kun vihreä ympäristöliike oli vasta nostamassa päätään, keskusta mainosti itseään iskulauseella ”Keskusta – vihreä liitto elämän puolesta”.

Puolueiden kannattajille tehdyt arvotutkimukset osoittavat, että keskustassa – ja etenkin sen potentiaalisissa äänestäjissä – on joukko vihreästi ajattelevia ja uusiutuvan energian käyttöä korostavia, kaupungeissa tai niiden liepeillä asuvia nuorehkoja aikuisia, jotka tulevat arvoiltaan lähelle vihreiden kannattajia. On kuitenkin kyseenalaista, riittääkö tätä porukkaa niin paljon, että sen varaan kannattaisi lähteä rakentamaan keskustan uutta suuntaa.

Polku 3. Kansallismielinen peruskeskusta

”Usko paikallisen yhteisöllisyyden ja sivistyksen voimaan, yhteiskunta markkinoiden vastavoimana, kansallisten erityispiirteiden vaaliminen...” Nämä asiat voisivat olla yhtä hyvin maalaisliiton oppi-isän Santeri Alkion kynästä kuin perussuomalaisen ideologisena pohjana olevan yhdysvaltalaisen talonpoikaispopulismien keskeisistä väittämissä (”every man a king, but nobody wears a crown”).

Julkisuudessa onkin silloin tällöin ehdotettu keskustan ja perussuomalaisten yhdistymistä. Ei ole mikään sattuma, että juuri nämä kaksi puoluetta ovat oppositiossa vastustamassa sinipunahallituksen keskittämispoliittikkaa. Poliittisen historian näkökulmasta keskustalla ja perussuomalaisilla on yhteisiä juuria: Veikko Vennamo erosi aikoinaan juuri Maalaisliitosta perustaakseen Suomen Pientalonpoikien Puolueen, joka oli perussuomalaisten edeltäjä (Paloheimo 2008).

Kuten kuviosta 1 havaitaan, kompastuskiveksi saattaa kuitenkin osoittautua juuri tuo sama historiallinen yhteys: niin silloin kuin nykyään-

³ Anekdootti siitä, että ympäristöasiat eivät ole perussuomalaisten listalla ihan kärkipäässä, on puolueen työmieheksi valitun Matti Putkosen kommentti eräässä tilaisuudessa: hän kertoi jättäneensä Sdp:n, koska hänelle oli tullut siellä heinänuha! Vihreydessä onkin keskustalla ilmiselvä distinktion paikka suhteessa toiseen oppositio-puolueeseen.

kin suomalaista populismia luonnehtii nimenomaan vanhojen valtapuolueiden kritiikki. Keskusta on monen perussuomalaisen silmissä juuri tällainen elähtänyt ja korruption mädättämä eliittivetoinen liike.

Puheenjohtajan visio on hajautettu yhteiskunta

Puheenjohtaja Juha Sipilä valotti omaa näkemystään keskustan suunnasta 17. heinäkuuta Yle Radio 1:n Ykkösaamu-ohjelmassa. Toimittajan kysyessä, korostuuko keskustassa nyt aikaisempaa enemmän aluepolitiikka, Sipilä totesi, että hänen visionsa on hajautettu yhteiskunta. Sipilä kertoi kokemuksen yritysjohtaja-ajoiltaan: kun hän teki kauppaa erään yhdysvaltalaisen yrityksen kanssa, yritys halusi nimenomaan, että valmistustyö tehdään Kajaanissa. Jos hajautettu, kunkin alueen luontaisiin vahvuuksiin perustuva yhteiskunta toimii globaalissa mittakaavassa, miksemme saisi sitä toimimaan myös maan sisäisesti, Sipilä pohti.

Sipilä myönsi, että keskustan kannatuksen nostamisessa on paljon työtä ja hän on vasta sen projektin alussa. Visio hajautetusta yhteiskunnasta tuli kuitenkin selväksi, ja siinä hän asemoi keskustan selvästi vastavoimaksi kokoomuksen ja Sdp:n hallituksen ajamalle ydinalueita korostavalle linjalle. Sipilä myös uskoi, että keskustan potentiaalisia kannattajia löytyy kaikkialta, niin kaupungeista kuin maaseudulta. Hänen mukaansa keskustan kannattajia yhdistää näkemys siitä, että hajautettu yhteiskuntamalli on hyvä ja tavoittelemisen arvoinen suunta.

Sipilän näkemys toi mieleen keskustan aikaisemman puheenjohtajan Matti Vanhasen linjaukset 2000-luvun alkuvuosilta. Nurmijärven maaseudulla sijaitsevassa itse rakentamassaan omakotitalossa Vanhanen antoi ruutupaita yllään haastatteluja, joissa hän puhui ”puutarhakaupunkien” muodostamasta hajakeskitetystä yhteiskunnasta. Vanhasenkin ihanneyhteiskunta koostui vahvoista alueellisista, mutta kuitenkin itsenäisistä ja väljästi rakennetuista keskuksista, joissa on tilaa maaseutumaiselle idyllille. Vanhasen toisen kauden lopulla ja Mari Kiviniemen kaudella politiikan kentälle tuli uusia aiheita, kuten vaalirahakohu sekä euromaiden velkakriisi. Ne veivät keskustan perinteisesti tärkeinä pitämiltä asioilta elintilaa ja vahingoittivat puolueen imagoa (ks. Vestinen 2012).

Lopuksi: puolueiden on vedettävä omaa linjaansa

Kuluneellakin hallituskaudella on saatu varoitavia esimerkkejä siitä, kuinka liiallinen konsensusuhakuisuus ja puolueiden välinen lähentyminen hämärtävät poliittisten aatesuuntien välisiä eroja ja luovat äänestäjien suuntaan vaihtoehdottomuuden kuvaa. Olosuhteiden pakosta esimerkiksi kokoomus on joutunut hännystelemään vassemmistolaisia ja vihreitä arvoja pystyäkseen tekemään yhteistyötä leveäpohjaisessa hallituksessaan. Toki kokoomuksen nykyjohdossa on myös aitoa pyrkimystä viedä puoluetta perinteisestä oikeistolaisuudesta kohti Pekka Himasen (2010) kaltaisten modernististen ja arvoliberaalien ajattelijoiden hahmottelemaa politiikkaa.

Sosiaalidemokraatit puolestaan pelkäävät – syystä –, että heiltä karkaa äänestäjiä toisen työväenpuolueen perussuomalaisten riveihin. Siksi valtiovarainministeri ja hänen puolueensa ovat pyrkineet profiloitumaan tiukkana vakuuksien vaatijana ja Suomen kansallisen edun varjelijana eurokriisin ratkaisemisessa. Kun kokoomuksesta tulee sosialidemokraattinen vihertävä puolue ja sosialidemokraatit yrittävät olla perussuomalaisia, missä on äänestäjän kuluttajansuoja? Perussuomalaiset pelkäsivät joutuvansa muuttumaan liikaa Sdp:n tai kokoomuksen kaltaisiksi, jos olisivat menneet hallitukseen. Oppositiossa puolue voikin olla enemmän oma itsensä, mutta hallituksesta jäämisen hintana oli vaikutusmahdollisuuksien olennainen kaventuminen.

Heinäkuussa oli suorastaan virkistävää, kun kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Jan Vapaavuori tuli julkisuuteen Helsingin Sanomien haastattelussa linjaamalla, että Suomen ei pitäisi vaatia vakuuksia Espanjalta. Ollaanpa itse asiasta mitä mieltä hyvänsä, äänestäjänä ei voi muuta kuin kiittää tällaista selkeää linjanvetoa, joka palautti kokoomuksen sen omalle euromyönteiselle linjalle. Yhtä johdonmukaisesti perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini on vetänyt vastakkaista linjaa jo vuosien ajan. Puolueiden linjausten pitäisi erota riittävän selvästi toisistaan ja sopia yhteen puolueen sekä sen äänestäjäkunnan habitusten kanssa.

Artikkelini lopputulema on, että suomalaisella poliittisella kentällä on tarvetta ja tilausta nykyistä erilaisemmille poliittisille suuntauksille. Vaikka puhtaasti tilastotietoja tarkastelemalla keskustalla saattaisi olla ideologisesti perusteltua edetä jon-

kin muun puolueen viitoittamalla tiellä, taitaa sitenkin olla parasta, että keskusta vetää ihan omaa, muista puolueista erottuvaa linjaansa. Mikään esille nousseista yhteistyökuvioista ei näyttäisi tuottavan muuta kuin latistuneita kompromisseja ja entistä vaihtoehdottomamman politiikan kentän.

Useat Taloustutkimuksen tekemät mielipidetutkimukset viittaavat siihen, että suomalaisten enemmistö kannattaa pikemminkin väljää kuin tiheää yhdyskuntarakennetta (ks. myös Vestinen & Grönlund 2012). Toki osalla suomalaisista on selvästi urbaanit ja modernit arvot ja he kannattavat nykyistä tiiviimpää yhdyskuntarakennetta, mutta maalaisidyllisen ”Pölösländian” kannattajakin on paljon. Heissä on paljon sitä Juha Sipilän kuvaamaa potentiaalista keskustan äänestäjäjoukkoa, jota uusi puheenjohtaja näyttää nyt lähestyvän aiempaa ponnekkaammin. Suomalaisen politiikan kentällä on ilmiselvästi tilaa hajautettua yhteiskuntaa ajavalle poliittiselle liikkeelle, koska juuri mikään muu puolue ei sitä tee.

Voisiko keskustan suuntana olla aivan yksinkertaisesti se, missä puolue on luonnostaan hyvä? Oltaisiin sitä, mitä oikeasti ollaan. Kautta historiansa keskusta on profiloitunut nimenomaan

omakotialueiden puolueena, etenkin väkirikkaalla Uudellamaalla, jossa se ei muuten ole vahvimmillaan (Ruoti 2006). Myös keskustan tappiota vuoden 2011 eduskuntavaaleissa analysoinut Jussi Vestinen (2012) tulee siihen tulokseen, että keskustan vahva asianomistajuus löytyy nimenomaan ydinalueet–periferia-ulottuvuudelta. Ja mikä tärkeintä, tässä asiassa keskusta voi erottua läheisestä kilpailijapuolueestaan perussuomalaisista, joiden kannattajille alueiden välisten kehityserojen tasoittaminen ei ole läheskään niin tärkeää – kokoomuksesta nyt puhumattakaan.

Sen, että suurissakin kaupungeissa töissä käyvät vanhemmat saisivat kasvattaa lapsensa maaseudun turvallisessa ja luonnonläheisessä ympäristössä (jos niin haluavat), ei pitäisi Suomen kaltaisessa laajassa ja harvaan asutussa maassa olla mikään ongelma. Tilaa ja kaunista rakentamisympäristöä kun riittää vaikka muille jakaa. Moisel-la politiikalla keskusta kyllä saisi niskoilleen keskittämistä ajavien Sdp:n ja kokoomuksen paheksunnan, mutta jos Bourdieuta on uskomisen, nykyistä rohkeampi *distinktio* ei olisi politiikan kentällä menestymisen kannalta lainkaan pahitteeksi.

TIIVISTELMÄ

Quo vadis, Keskusta?

Artikkelissa analysoidaan Suomen Keskustan ideologista asemaa poliittisessa kentässä ja puolueen uutta suuntaa kesäkuussa 2012 tehdyn puheenjohtajavaihdoksen jälkeen. Keskeinen teoreettinen väline on sosiologi Pierre Bourdieun kehittämä habituksen käsite. Habitus on ”menneisyyttä, joka tekee itsensä näkyväksi nykyisyydessä”, eli yksilön kehoon talletettu historiallisten suhteiden joukko. Bourdieun mukaan habitus yhdessä sosiaalisen pääoman kanssa vaikuttaa siihen, miten toimija voi menestyä politiikan kentällä. Habitus on enemmän kuin pelkkä ulkoinen olemus, vaikka se näkyy jossain määrin myös päällepäin.

Suomen poliittisessa kentässä keskustan havaitaan todellakin olevan varsin keskellä, niin vasemmisto–oikeisto- kuin kansallisuus–kansainvälisyys-ulottuvuudella. Puolueen kannattajat ovat jonkin verran vanhempia kuin äänestäjät keskimäärin ja heistä suurempi osa asuu maaseudulla ja pikkupaikkakunnilla, mistä seuraa myös hieman väestön keskiarvoa alhaisempi koulutus- ja tulotaso. Keskustan kannattajat poik-

keavat demografisilta ominaisuuksiltaan kuitenkin vähemmän koko kansasta kuin monien muiden puolueiden kannattajat.

Keskustalla on historiansa puolesta siteitä perussuomalaisen edeltäjään Suomen Pientalonpoikien Puolueeseen, mutta tämä ei riitä siihen, että keskustan ja perussuomalaisen kannattaisi ajatella nykyistä läheisempää yhteistyötä saati yhdistymistä, sen verran erilaisia puolueiden ja niiden kannattajien habitukset ovat.

Keskusta mainosti itseään ”vihreänä liikkeenä” jo 1980-luvun alussa. Uusiutuvan energian, lähidemokratian ja elävän maaseudun kaltaiset yhteiset teemat eivät nekään riitä syyksi harkita vakavasti lähtemistä vihreiden viitoittamalle tielle, vaikka keskustan sisällä on viime aikoina ollut sellaisiakin pohdintoja.

Taloustutkimuksen keräämien kyselyaineistojen perusteella keskustalaisille ideologisesti läheisin kumppani näyttää olevan kokoomus, ja puolueita yhdistävätkin muun muassa suhtautuminen maanomistukseen ja luonnon hyötykäyttöön sekä yleinen porvarillisuus. Keskustalla ja kokoomuksella menevät kuitenkin suk-

set ristiin silloin, kun kysymys on keskustan kannattajille tärkeimmästä ideologisesta kysymyksestä, eli ydinalueet–syrjäseudut-uloittuvuudesta.

Uuden puheenjohtajansa Juha Sipilän johdolla keskusta näyttää kesän mittaan omaksuneen suunnan, jossa korostetaan yhä enemmän hajautettua yhteiskuntarakennetta vastakohtana hallitusohjelmaankin kirjautulle keskittävälle linjalle.

Bourdieuin käsittein analysoituna sekä poliittisen

kentän rakenne että äänestäjäkuntien habitusten muodostama kokonaisuus puoltavat keskustan siirtymistä aiempaa vahvemmin hajautetun yhteiskunnan puolesta puhujaksi. Suuntaus saa myös tukea Bourdieun tunnetuksi tekemästä distinktion eli erottautumisen käsitteestä: jos puolueet eivät profiloitu aiempaa selvemmin oman linjansa edustajiksi, koko Suomen puoluekenttä on vaarassa ajautua vaihtoehdottomuuden ja pysähtyneisyyden tilaan.

KIRJALLISUUS

- Baiocchi, Gianpaolo & Corrado, Lisa: *The Politics of Habitus: Publics, Blackness, and Community Activism in Salvador, Brazil*. *Qualitative Sociology*, vol. 33, nr. 3, 2010.
- Barthes, Roland: *Valoisa huone, La Chambre Claire, Camera Lucida*. Helsinki: Kansankulttuuri Oy, 1985.
- Borg, Sami (toim.): *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 2012.
- Bourdieu, Pierre: *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London and New York: Routledge & Kegan Paul, 1985.
- Bourdieu, Pierre: *Järjen käytännöllisyys. Toiminnan teorian lähtökohtia*. Tampere: Vastapaino, 1998.
- Bourdieu, Pierre: *The Political Field, the Social Science Field, and the Journalistic Field*. In Benson, Rodney & Neveu, Erik (eds.): *Bourdieu and the Journalistic Field*, Cambridge, Malden: Polity Press, 2005.
- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc: *Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta*. Joensuu: Joensuu University Press, 1995.
- Florida, Richard: *Luovan luokan esiinmarssi: miten se muuttaa työssäkäyntiä, vapaa-aikaa, yhteiskuntaa ja arkielämää*. Helsinki: Talentum, 2005.
- Grenfell, Michael: *Pierre Bourdieu, Agent Provoca-*
- teur*. London, New York: Continuum, 2004.
- Grönlund, Kimmo & Vestinen, Jussi: *Puoluevalinta*. Teoksessa Borg, Sami (toim.): *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 2012.
- Himanan, Pekka: *Kukoistuksen käsikirjoitus*. Helsinki: WSOY, 2010.
- Jokinen, Kimmo: *Kulttuurintutkimus aikalaisdiagnoosina: Talous, luovuus ja yhteisö*. Teoksessa Vainikkala, Erkki & Mikkola, Henna (toim.): *Nyky aika kulttuurintutkimuksessa*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus, 2007.
- Paloheimo, Heikki: *Ideologiat ja ristiriitautottuvuudet*. Teoksessa Paloheimo, Heikki & Raunio, Tapio (toim.): *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 2008.
- Putnam, Robert D: *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Shuster, 2000.
- Ruoti, Hannele: *Keskellä Nurmijärveä. Maalaisliitto–Keskusta 1906–2006*. Nurmijärvi: Suomen Keskustan Nurmijärven kunnallisjärjestö ry, 2006.
- Vestinen, Jussi: *Keskustan vaalitappio – menetetyn kannatuksen taustatekijät*. Teoksessa Borg, Sami (toim.): *Muutosvaalit 2011*. Helsinki: Oikeusministeriö, 2012.